

LAUDATIO

Domnului profesor universitar doctor academician

Michael METZELTIN,

Institutul de Romanistică - Universitatea din Viena, Academia

Austriacă de Științe, cu ocazia acordării titlului de

Doctor Honoris Causa al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

8 aprilie 2010

www.uaic.ro

Laudatio

În onoarea

Domnului profesor universitar doctor **Michael METZELTIN**,

Institutul de Romanistică, Universitatea din Viena,

Academia Austriacă de Științe

Profesor universitar doctor la Institutul de Romanistică al Universității din Viena din 1989, director din anul 2005 al acestui Institut, membru al Academiei Austriece de Științe (corespondent din 1999, membru deplin din 2004) și președinte al Comisiei Balcanice al acestei Academii, profesorul Michael Metzeltin este o personalitate proeminentă a științei filologice actuale. Cunoscut ca eminent lingvist și romanist nu numai în spațiul cultural germanofon, ci, deopotrivă, în toate țările romanice, ca și în numeroase alte țări europene, Michael Metzeltin este autorul unei opere vaste, impresionantă prin dimensiuni, prin diversitate, originalitate și profunzime, alcătuită din 28 de volume cu caracter monografic, 48 de volume colective editate și 244 de studii și articole de specialitate publicate în reviste și volume colective din întreaga lume.

Natură activă și comunicativă, posesor al unei veritabile vocații de animator și organizator, profesorul Metzeltin și-a câștigat respectul și recunoștința colegilor romaniști din întreaga lume prin inițierea și organizarea a numeroase întruniri științifice internaționale,

contribuind astfel la perpetuarea și îmbogățirea prestigioasei tradiții europene a filologiei romanice.

Cunoscător și vorbitor al tuturor limbilor romanice, pe care le-a studiat, în buna tradiție a romanisticii germane, în conexiunile lor multiple, istorice, cultural-antropologice, funcționale și tipologice, Michael Metzeltin s-a afirmat și ca un românist de seamă. O parte foarte consistentă a activității sale științifice și didactice și-a dedicat-o studiului limbii și literaturii române și promovării culturii românești în spațiul academic european. Institutul de Romanistică al Universității din Viena a devenit, sub conducerea sa, unul dintre principalele centre universitare din afara României în care limba română este obiect de studiu principal, de la nivelul de licență și până la cel de doctorat.

Vorbitor fluent al limbii române, profesorul Metzeltin este un oaspete frecvent al marilor universități românești. Conferințele, prelegerile și seminariile sale pe teme de lingvistică teoretică sau aplicată, de teorie a textului sau semantică, de lexicologie romanică sau de gramatică istorică a limbilor romanice, pe care le-a susținut la diferite universități românești, inclusiv la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, au fost audiate, cu mare interes, de membrii comunității noastre academice, studenți, masteranzi, doctoranzi, cadre didactice.

Meritele sale cu totul excepționale în cunoașterea științifică și în promovarea internațională a limbii și culturii românești au fost recunoscute de statul român și de comunitatea academică din România prin acordarea a numeroase titluri de onoare, premii, distincții și medalii. Acordarea titlului de membru de onoare al Academiei Române (în 2004), de Doctor Honoris Causa al universităților din București (1999) și Timișoara (2006), a Ordinului

Național pentru Merit (2002) sunt semne de recunoaștere și prețuire în România, care se adaugă la un palmares bogat de distincții academice pe care profesorul Michael Metzeltin le-a primit în Austria, Germania, Olanda, Spania, Chile, Peru, Suedia, Slovacia și în alte țări.

* * *

Michael Metzeltin s-a născut în 1943, în orașul Lugano din Elveția, dintr-o mamă italiancă și un tată german. Familia mixtă, mediul pluricultural și plurilingvistic în care s-a format în copilărie și adolescență au contribuit probabil în mod organic și decisiv la configurarea personalității sale. Cei care îl cunosc mai îndeaproape știu că profesorul Metzeltin, ca elvețian de origine și cetățean al Austriei, își asumă deopotrivă identitatea italiană a mamei și cea germană a tatălui, dar se consideră mai presus de orice cetățean european liber. Traseul studiilor sale universitare, ca și parcursul său academic, confirmă această permanentă deschidere europeană multiculturală.

Alegându-și ca *Alma Mater* vechea și prestigioasa universitate din Basel, tânărul Michael Metzeltin a studiat romanistica, lingvistica generală și știința literaturii între anii 1962-1968 la universitatea-mamă dar și la Universitățile din Coimbra, Padua, Salamanca și Zürich. Doctoratul și l-a susținut în anul 1969 cu teza *Die Terminologie des Seekompasses in Italien und auf der Iberischen Halbinsel bis 1600*, iar docența (habilitarea) peste trei ani (în 1972) cu lucrarea *Die Sprache der ältesten Fassungen des Libre de Amich e Amat*. Este vorba, după cum se poate constata chiar din titlurile lucrărilor, de abordări filologice complexe, comparative și interdisciplinare.

Imediat după obținerea calificărilor academice necesare, Michael Metzeltin își începe o lungă și spectaculoasă carieră de profesor și om de știință, parcurgând cu succes treptele academice, de la asistent și lector până la profesor, profesor-invitat sau membru în numeroase comisii de expertiză academică, la diferite instituții academice europene de mare prestigiu, între care amintim universitățile din Trier – Kaiserslautern, Göttingen, Groningen, Coimbra, Calabria, Göteborg și Paderborn. În anul 1979, profesorul Michael Metzeltin se stabilește definitiv la Viena, ca profesor de lingvistică și didactică romanică la Institutul de Romanistică al Universității din Viena, pe care îl și conduce, cum deja am menționat, începând cu anul 2005.

Comunitatea romaniștilor îi datorează profesorului Metzeltin mulțumiri pentru implicarea, ca organizator principal sau co-organizator, în desfășurarea, de-a lungul anilor, a numeroase și importante congrese sau simpozioane internaționale de specialitate, dintre care menționăm: *Simpozionul despre Semiotica Textului* (1979), *al XVI-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică* (1980), cele 24 de ediții ale *Colocviului Romaniștilor Germani* (începând cu 1984), *Simpozionul „Sprache und Politik. Die Sprachpolitik der Donaumonarchie und ihre Aktualität”* (1996), *Simpozionul „Uso attuale di lingua e dialetti in Italia”* (1997), *Colocviul „Das Rumänische unter den romanischen Sprachen”* (1997), *Colocviul „Romania in the European Context”* (1998), *Colocviul „Textualität und Mythos. Der politische Diskurs Italiens im 19. und 20. Jahrhundert“* (1999), *Simpozionul „Der Schweizer Sonderweg. Sackgasse oder Königsweg?”* (2003).

În calitate de profesor de romanistică, de director al Institutului de Romanistică al Universității din Viena și de membru al Academiei de Științe a Austriei, a inițiat și condus o serie de proiecte de cercetare

majore, între care le amintim doar pe cele mai importante: proiectul „Reiseberichte und das Erlebnis der Fremde” (1994-1996), proiectul „Die Sprachpolitik in den romanischen Sprachgebieten unter den österreichischen Habsburgern von 1740-1918” (1994-1997), proiectul „Der Zivilisationswortschatz im Balkanraum (1840-1870), „Teilprojekt Rumänien“ (1998-2003), proiectul „Habsburgische Diskurswelt. Hegemoniale Diskurse und Diskurse des Widerstandes in der Habsburgermonarchie im 19. Jahrhundert. Ein Beitrag zur historischen Diskursanalyse“ (1999-2001), proiectul „Begriffe in der vergleichenden multinationalen Umfrageforschung“ (2004-2006).

Foarte bogată este activitatea de editor a profesorului Michael Metzeltin. Numele său îl întâlnim frecvent în fișierele marilor biblioteci și pe copertele unor masive volume colective care au intrat demult în circuitul academic al specialității în calitate de instrumente de lucru. Menționăm aici masiva serie *Lexikon der romanischen Linguistik* (8 volume, 1988-2005) la care, împreună cu alți patru colegi de la diferite universități germane, Michael Metzeltin a coordonat un colectiv de aproape 100 de autori, rezultatul fiind cea mai completă sinteză cu caracter enciclopedic asupra limbilor romanice, lucrare de referință absolută pentru orice specialist în domeniu.

Pentru a ilustra o dată în plus uimitoarea hărnicie și admirabila diversitate a preocupărilor profesorului Metzeltin, se cuvine subliniată activitatea sa de editor. Uneori singur, adesea împreună cu colegi romaniști cunoscuți (M. Pfister, G. Holtus, K. Bochmann, Ch. Schmitt, W. Dahmen, J. Kramer, P. Wunderli, O. Winkelmann, W. Schweickard) sau ajutat de mai tineri colaboratori, a proiectat, coordonat și editat aproape 50 de volume colective (volume tematice, acte ale unor sesiuni științifice, volume omagiale). Din această lungă listă enumerăm doar

câteva titluri: *Latein und Romanisch* (1987), *Technische Sprache und Technolekte in der Romania* (1989), *La Corona de Aragón y las lenguas románicas* (1989), *La dialettologia italiana oggi* (1989), *Die romanischen Sprachen und die Kirchen* (1990), *Le concept de l'Europe à travers le processus de la CSCE* (1990), *Zur Geschichte der Grammatiken romanischer Sprachen* (1991), *Zum Stand der Kodifizierung romanischer Kleinsprachen* (1991), *Germanisch und Romanisch in Belgien und Luxemburg* (1992), *Das Französische in den deutschsprachigen Ländern* (1993), *Konvergenz und Divergenz in den romanischen Sprachen* (1995), *Die Bedeutung der romanischen Sprachen im Europa der Zukunft* (1996), *Sprache und Geschlecht in der Romania* (1997), *Lingua e politica. La politica linguistica della Duplice Monarchia e la sua attualità* (1997), *Neuere Beschreibungsmethoden der Syntax romanischer Sprachen* (1998), *Romania in the European Context* (2000), *Schreiben in einer anderen Sprache: Zur Internationalität romanischer Sprachen und Literaturen* (2000), *Kanonbildung in der Romanistik und in den Nachbardisziplinen* (2000), *Romanistik und Neue Medien* (2004), *Lengua, historia e identidad: perspectiva española e hispanoamericana* (2006), *Englisch und Romanisch* (2005), *El Poder. Análisis del discurso político español e hispanoamericano* (2004), *Historische Pressesprache* (2006), *Was kann eine vergleichende romanische Sprachwissenschaft heute (noch) leisten* (2005), *Rumänien. Raum und Bevölkerung – Geschichte und Geschichtsbilder – Kultur – Gesellschaft und Politik heute – Wirtschaft – Recht – Historische Regionen* (2006, ed. a 2-a, 2008), *Diskurs-Text-Sprache. Eine methodenorientierte Einführung in die Sprachwissenschaft für Romanistinnen und Romanisten* (2006), *Zur Bedeutung der Namenkunde für die Romanistik* (2008).

Activitatea științifică și publicistică personală a profesorului Metzeltin este bogată și diversă, fiind greu de cuprins în câteva pagini. Pornind de la lunga listă a articolelor și studiilor publicate și a celor peste douăzeci de volume cu caracter monografic, vom încerca totuși o trecere în revistă a celor mai importante contribuții ale oaspetelui nostru.

Subliniem mai întâi trei trăsături ale profilului științific al profesorului Metzeltin care ni se par esențiale: situarea constantă într-o perspectivă comparativă general-romanică, interesul pentru abordarea teoretică interdisciplinară și deschiderea spre paradigme teoretice noi, cum este cea cognitivistă. Practic, tot ceea ce înseamnă tematică centrală în romanistica tradițională s-a bucurat de interesul profesorului Metzeltin. Redactate și publicate în limbile germană, franceză, italiană, spaniolă, portugheză, catalană, engleză, olandeză sau română, contribuțiile sale acoperă o arie foarte largă, de la terminologii de specialitate în limbile portugheză, spaniolă și franceză, pînă la probleme generale de toponimie romanică sau de toponomastică specială italiană, catalană și sud-americană, de la probleme de gramatică istorică a limbilor romanice și pînă la cele de dialectologie locală (iberică, italiană, ladină, catalană), de la probleme de sintaxă romanică veche și modernă pînă la descrierea unor *linguas francas* din spațiul mediteranean, de la etimologii în diverse limbi romanice pînă la analize lingvistice și stilistice de texte vechi și moderne în limbi romanice diverse. În acest context, remarcăm rezultatele surprinzătoare ale unor analize propuse de profesorul Metzeltin pe marginea unor texte românești de Alecsandri și Slavici și a unor texte de literatură populară românească. Cu toate că perspectiva lingvistică este predominantă la Michael Metzeltin, domnia

sa nu a ezitat să se pronunțe în chestiuni dificile de teorie literară și literatură comparată, cum sunt problematica structurilor simbolice și narative și a tipologiilor narative, evoluția genurilor literare în spațiul romanic sau teatrul italian.

Foarte importante pentru vitalitatea domeniului nostru de referință, cel al romanisticii, ni se par contribuțiile cu caracter monografic, manuale și introduceri, gramatici teoretice sau gramatici practice ale limbilor romanice, lucrări care au stat la dispoziția unor serii întregi de studioși din vastul univers al romanisticii. Din această serie pot fi citate titluri precum: *Einführung in die hispanistische Sprachwissenschaft* (1973), *O signo, o comunicado, o código: Introdução à linguística teórica* (1978), *Altspanisches Elementarbuch* (1979), *La linguística teorica* (1983), *Semântica e sintaxe do português* (1982), *Linguística textual y análisis de textos hispánicos* (1988), *Semántica, pragmática y sintaxis del español* (1990) *Die romanischen Sprachen: Eine einführende Übersicht* (1995), *Las lenguas románicas estándar. Historia de su formación y de su uso* (2004) și, mai recent, *Gramática explicativa da língua portuguesa. Sintaxe* (2007) și *Gramática explicativa de la lengua castellana. De la sintaxis a la semántica* (2009).

În ultimele două decenii, profesorul Michael Metzeltin și-a îndreptat atenția spre problematici de mare interes în actualitatea științifică, publicând contribuții remarcabile, de interes teoretic general, dar și aplicații practice în domeniile pragmaticii limbilor romanice, al semanticii teoretice și aplicate, semanticii istorice și semanticii textului, al lingvisticii varietăților și analizei discursului, în problema tipologiilor textuale și a strategiilor textuale, în problemele raportului între identitate etnică și limbă, ale creativității lingvistice și poliglosiei. Menționăm câteva titluri din seria publicațiilor cu acest

conținut: *Textsemantik: Ein Modell zur Analyse von Texten* (1983, împreună cu H. Jaksche), *Der Andere und der Fremde. Eine linguistisch-kognitive Untersuchung* (1996, împreună cu I. Chatzipanagioti, P. Lindenbauer, Ch. Lutter und M. Thir), *Ein Essai über Ursprung und Entwicklung der Textualität* (1996, împreună cu M. Thir), *Sprachstrukturen und Denkstrukturen. Unter besonderer Berücksichtigung des romanischen Satzbaus* (1997), *Kognitive, GesamtMediale, Politische Anthropologie. Ein neuer Ansatz zur Kulturanthropologie* (2001), *El arte de contar. Un ensayo metodológico y antropológico acerca de la textualidad* (2002, împreună cu M. Thir), *Testualità: teoria e pratica* (2005, împreună cu D. Giovanella, M. Thir), *Sprache und Denken. Eine romanistische Perspektive* (2004), *Theoretische und angewandte Semantik: Vom Begriff zum Text* (2007).

Un loc foarte important, poate central, în activitatea didactico-academică și științifică a profesorului Metzeltin îl ocupă limba și cultura română. Studiul limbii române, a afirmat-o în repetate rânduri profesorul Metzeltin, reprezintă o veritabilă „punte a societății occidentale către sud-estul european”. În acest cadru, trei dintre cărțile mai recente ale lui Michael Metzeltin (*Nationalstaatlichkeit und Identität. Ein Essay über die Erfindung von Nationalstaaten* din 2000, *România: Stat, națiune, limbă*, din 2002 și *Die Entwicklung des Zivilisationswortschatzes im südosteuropäischen Raum im 19. Jahrhundert. Der rumänische Verfassungswortschatz. Eine ideengeschichtliche und kulturhistorische Betrachtung* din 2005, aceasta din urmă împreună cu P. Lindenbauer și H. Wochele) sunt dedicate limbii și culturii române, atenția cercetătorului fiind focalizată spre probleme diverse dar complementare, precum terminologia gramaticală și vocabularul civilizației în limba română, politici lingvistice românești,

procesul de devenire a identității românești în raport cu identitatea europeană, procesul de standardizare a limbii române moderne, cultura politică românească, discursul național-politic în Transilvania și în Principate în secolul al XIX-lea, tipologia discursului național-politic românesc, probleme ale gramatogramei românești, formarea principalelor concepte politice moderne în limba română etc.

Ne aflăm așadar în fața unei personalități de primă mărime a științei filologice actuale. Onorându-l pe profesorul universitar doctor academician **Michael Metzeltin** cu titlul de *Doctor Honoris Causa*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cea mai veche universitate din țara noastră și una dintre cele mai prestigioase, își onorează propria tradiție academică, o tradiție constant orientată spre performanța științifică și spre valorile imuabile ale idealului academic umanist.

COMISIA DE ELABORARE A MEMORIULUI

Președinte,

Prof. univ. dr. **Vasile IȘAN**,
Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Membri:

Prof. univ. dr. **Ștefan AVĂDANEI**,
Decan al Facultății de Litere,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Acad. **Marius SALA**,

Vicepreședinte al Academiei Române,
Director al Institutului de Lingvistică „Jordan-Rosetti” al Academiei
Române;

Acad. **Eugen SIMION**,

Președinte al Secției de Filologie și Literatură a Academiei Române,
Director al Institutului de Istorie și Teorie literară „G. Călinescu” al
Academiei Române;

Prof. univ. dr. **Eugen MUNTEANU**,

Catedra de Limbă Română și Lingvistică Generală,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Director al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al
Academiei Române;

Prof. univ. dr. **Andrei HOIȘIE**,

Șef al Catedrei de Germanistică,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Iași, 8 aprilie 2010